

นิพนธ์ต้นฉบับ

พฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บขนมูลฝอย
ในเทศบาลนครขอนแก่นมัทนา นานอก⁽¹⁾, เลิศชัย เจริญชัย⁽²⁾

วันที่ได้รับต้นฉบับ: 26 ตุลาคม 2562

วันที่ตอบรับการตีพิมพ์: 14 มกราคม 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานและศึกษาการดำเนินงานของผู้บริหารระดับนโยบายด้านการป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บขนมูลฝอยในเทศบาลนครขอนแก่นเป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่างเป็นพนักงานเก็บขนมูลฝอยรวมทั้งพนักงานขับรถเก็บขนมูลฝอยสังกัดสำนักงานเทศบาลนครขอนแก่นรวมทั้งสิ้น 120 คน และผู้บริหารระดับนโยบาย 1 คน เก็บข้อมูลโดยการสังเกตการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บขนมูลฝอย การสัมภาษณ์พนักงานเก็บขนมูลฝอย และสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับนโยบาย ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้สถิติพรรณนา หาค่าจำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสูงสุด-ค่าต่ำสุด

ผลการวิจัย พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย=6.92 ค่าสูงสุด=13 ค่าต่ำสุด=6 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=1.376) ทักษะเกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย=39.21 ค่าสูงสุด=42 ค่าต่ำสุด=28 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=1.660) พนักงานเก็บขนมูลฝอยมีพฤติกรรมขณะปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย=12.15 ค่าสูงสุด=15 ค่าต่ำสุด=10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=1.074) โดยพฤติกรรมด้านการดูแลตนเองเพื่อป้องกันอันตรายขณะปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย=8.10 ค่าสูงสุด=10 ค่าต่ำสุด=7 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.883) และพฤติกรรมด้านการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลขณะปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย=4.05 ค่าสูงสุด=7 ค่าต่ำสุด=3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.606) จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับนโยบายพบว่า สำนักงานเทศบาลนครขอนแก่นมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงาน การตรวจสุขภาพ มีมาตรการในการปฏิบัติงาน รวมทั้งสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล ได้แก่ หน้ากากอนามัย ชุดฟอร์มปฏิบัติงาน ถุงมือผ้า/ถุงมือยาง ชุดกันฝนและรองเท้าบูทยาง ควรสนับสนุนให้พนักงานตระหนักถึงอันตรายของการทำงานมากขึ้น เช่น การกำหนดมาตรการป้องกันอย่างเข้มงวด หรือการกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนเพื่อแสดงให้เห็นถึงความร้ายแรงของผลที่ตามมา จากการไม่ปฏิบัติตาม หากปฏิบัติตามจะช่วยส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพและปลอดภัยจากการเก็บขนมูลฝอย

คำสำคัญ: พฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการทำงาน, พนักงานเก็บขนมูลฝอย, ผู้บริหารระดับนโยบาย

(1) นักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวิทยาการระบาด

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
(e-mail: muttana.nanok@hotmail.com)

(2) รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาวิทยาการ
ระบาดและชีวสถิติ คณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

(e-mail: lertchai@kku.ac.th)

Original Article

Occupational Hazard Prevention Behaviors of Garbage Collector
in Khon Kaen MunicipalityMuttana Nanok⁽¹⁾, Lertchai Charentanyarak⁽²⁾

Received Date: October 26, 2019

Accepted Date: January 14, 2020

---

(1) Master of Public Health Student in
Epidemiology, Faculty of Public Health,
Khon Kaen University

(email: muttana.nanok@hotmail.com)

(2) Associate Professor, Department of
Epidemiology and Biostatistics,

Faculty of Public Health,

Khon Kaen University

(e-mail: lertchai@kku.ac.th)

Abstract

The objectives was to study occupational hazard prevention behaviors and study operation of an administrator about occupational hazard of the garbage collector in Khon Kaen municipality. This study was a descriptive study. All 120 garbage collectors and an administrator were participants for data collection by interviewing. The observation method was included for data collection. Data were analyzed using descriptive with percentage, mean, minimum-maximum, standard deviation.

The result showed that overall of garbage collectors had knowledge of occupational prevention hazards at moderate level with mean score of 6.92 ± 1.38 and min-max=6-13 score. The attitude of prevention for occupational hazards in overall were at good level (mean= 39.21 ± 1.67 and min-max=28-42). Behavior in overall of garbage collectors was at moderate level (mean= 12.51 ± 1.07 and min-max=10-15) which classified into personal health care was at good level (mean= 8.10 ± 0.88 and min-max=7-10), using personal protective equipment was at moderate level (mean= 4.05 ± 0.61 and min-max=3-7). The administrator of Khon Kaen municipality organized the training program for prevention, health examination, prevention measures and also supported personal protective equipment; masks, jacket, working form, rainwear, gloves, boots. However, Khon Kaen municipality administrative should encourage the garbage collectors to be more aware of the dangers of working such as setting a strict measure for the protection. Additionally, by setting a clear penalty to show the seriousness of the consequence of not following the protocol can result in the work efficiently and safety from the waste collection operations by the garbage collector.

Keywords: Occupational Hazard Prevention Behaviors, The Garbage Collector, The Policy Administrators

บทนำ

ข้อมูลการสำรวจปริมาณขยะมูลฝอยชุมชน ประเทศไทย โดยกรมควบคุมมลพิษ ณ ปี พ.ศ.2556 พื้นที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ 7,782 แห่ง พบว่าปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นทั่วประเทศ จำนวน 26.77 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2555 2.04 ล้านตัน ซึ่งประเทศไทยมีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยทั้งหมด 2,490 แห่ง เป็นสถานที่ที่มีการกำจัดแบบถูกต้องเพียง 466 แห่ง (ร้อยละ 19) ที่เหลือเป็นสถานที่กำจัดแบบไม่ถูกต้อง ปี พ.ศ. 2556 มีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างสะสมที่รอการกำจัดให้ถูกต้องสูงถึง 19.9 ล้านตัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2557) ปริมาณขยะมูลฝอยที่ตกค้างสะสมส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ และแพร่กระจายเชื้อโรคต่างๆ มากขึ้น และกลุ่มที่มีความเสี่ยงที่จะได้รับอันตรายและเชื้อโรคจากขยะมากที่สุด คือ ผู้ประกอบอาชีพเก็บและคัดแยกขยะมูลฝอย ด้วยลักษณะการทำงานของแรงงานเก็บขยะ ต้องสัมผัสกับขยะมูลฝอยเป็นประจำ จึงมีความเสี่ยงสูงที่จะได้รับผลกระทบจากขยะประเภทต่างๆ เช่น ขยะทั่วไป ขยะติดเชื้อ ขยะอันตราย เป็นต้น รวมถึงสภาพแวดล้อมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน โดยความเสี่ยงที่เกิดขึ้นนั้นทำให้มีอาการแสดงหรือความเป็นพิษทั้งเฉียบพลัน และเรื้อรังส่งผลกระทบต่อสุขภาพในระดับที่เล็กน้อยจนถึงรุนแรง (สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม, 2558)

สำนักงานทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ทำการสำรวจแรงงานเก็บขยะ จำนวน 276 คน ใน 6 จังหวัด ได้แก่ อุบลราชธานี ระยอง ภูเก็ต พิชญโลก กำแพงเพชร และสมุทรปราการ พบว่า แรงงานเก็บขยะต้องทำงานเฉลี่ย 6-10 ชั่วโมงต่อวัน มากกว่า 5 วัน/สัปดาห์ ลักษณะการปฏิบัติงานมีการ ก้มๆ เงยๆ ตลอดเวลา การป้องกันอันตรายส่วนบุคคลไม่ได้ใช้ผ้าปิดจมูกและแว่นตา หลังจากปฏิบัติงานไม่ได้ทำความสะอาดทันทีแต่ทำความสะอาดที่บ้าน ไม่เคยได้ทราบข้อมูลเรื่องการป้องกันตนเองในการปฏิบัติงานจากเทศบาล ไม่ได้ออกกำลังกาย ไม่ได้ตรวจสุขภาพประจำปี สภาพแวดล้อมการทำงาน คือ มีฝุ่น กลิ่นเหม็น สัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค ส่วนสภาพแวดล้อมที่มีปัญหาในระดับมาก มักเกิดจากการถ่ายเทอากาศไม่ดี ความร้อนสูง การทำงานอยู่ท่ามกลางแสงจ้า จากผลการตรวจหาโลหะหนักและการสัมผัสสารเคมี กำจัดแมลง กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดมีผลการตรวจ

สุขภาพไม่ปกติ และกลุ่มตัวอย่างทุกคนมีปริมาณแมงกานีสสูง รองลงมาคือ สารหนู ตะกั่วและโครเมียม

การวิเคราะห์พฤติกรรมเสี่ยงจากการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บขยะในจังหวัดชลบุรี พบว่า พนักงานมีความเสี่ยงที่อาจได้รับอุบัติเหตุจากการปฏิบัติงาน ดังนี้ พนักงานส่วนมากไม่สวมใส่ผ้าปิดจมูกและแว่นตา จึงเสี่ยงต่อการถูกสิ่งแปลกปลอมเข้าตาขณะทำการเหยียงถังขยะขึ้นรถเก็บขนมูลฝอย นอกจากนี้พนักงานเก็บขยะต้องห้อยโหนกระโดดขึ้นลงรถเพื่อนำถังขยะขึ้นรถ จึงเสี่ยงต่อการพลัดตกจากรถ หรือเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนได้ และพนักงานบางส่วนมีการดูแลตนเองที่ไม่เหมาะสม เช่น ง่วงนอน หรือเมื่อยล้าขณะปฏิบัติงาน (นพรัตน์ เทียงคำดี, 2556) ดังนั้นพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุที่พนักงานควรมี ได้แก่ การมีวิธีปฏิบัติงานที่ถูกต้องตามหลักความปลอดภัย มีการสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลที่เหมาะสมกับความเสี่ยงของงาน และมีการดูแลตนเองเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอันตราย

จังหวัดขอนแก่นถือเป็นศูนย์กลางความเจริญของภูมิภาคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็วและมีปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนในด้านต่างๆ ได้แก่ มลพิษและน้ำเสียชุมชน เป็นต้น โดยเฉพาะปัญหามลพิษที่มีปริมาณสะสมมากที่สุดอันดับ 5 ของประเทศ ในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น มีปริมาณมูลฝอย 205 ตัน/วันโดยเทศบาลนครขอนแก่นรับผิดชอบการจัดการมูลฝอยตั้งแต่จุดเก็บ การเก็บกวาด การรวบรวม การขนส่ง รวมทั้งการกำจัดโดยการฝังกลบ (อดิศักดิ์ คงวัฒนานนท์ & อดิเรก เร่งมานะวงษ์, 2560)

การศึกษาครั้งนี้ได้ตระหนักถึงความสำคัญของพนักงานเก็บขนมูลฝอยในเทศบาลนครขอนแก่นเกี่ยวกับการป้องกันอันตรายในการปฏิบัติงาน โดยวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บขนมูลฝอยในเทศบาลนครขอนแก่น โดยใช้วิธีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพร่วมกัน การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายข้อมูลจะทำให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุมชัดเจน นำไปสู่ความเข้าใจในการศึกษามากขึ้น ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้จะช่วยเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำข้อมูลไปวางแผนและพัฒนานโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเก็บขนมูลฝอยและการป้องกันอันตรายจาก

การปฏิบัติงานของพนักงานเก็บขนมูลฝอยให้ดียิ่งขึ้น
ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษา ความรู้ ทักษะ ทักษะ และ
การปฏิบัติตนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกัน
อันตรายจากการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บขนมูลฝอย
ในเทศบาลนครขอนแก่น

2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของผู้บริหารระดับ
นโยบายด้านการป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานของ
พนักงานเก็บขนมูลฝอยในเทศบาลนครขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

● รูปแบบการวิจัย

การศึกษาเป็นแบบวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive
study) โดยการใช้แบบทดสอบความรู้ ทักษะ และ
พฤติกรรม การปฏิบัติงานของพนักงานเก็บขนมูลและ
สัมภาษณ์ผู้บริหารระดับนโยบาย 1 คน

● ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ผู้ประกอบอาชีพเก็บขนมูลฝอยปฏิบัติงานใน
สำนักงานเทศบาลนครขอนแก่น ทั้งหมด จำนวน 120 คน
และผู้บริหารระดับนโยบายปฏิบัติงานในสำนักงาน
เทศบาลนครขอนแก่น

กลุ่มตัวอย่าง

พนักงานเก็บขนมูลฝอยและพนักงานขับรถ
เก็บขนมูลฝอยทั้งหมดของเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัด
ขอนแก่น จำนวนทั้งหมด 120 คน และผู้บริหารระดับ
นโยบายปฏิบัติงานในสำนักงานเทศบาลนครขอนแก่น

1) พนักงานเก็บขนมูลฝอย 82 คน

2) พนักงานขับรถเก็บขนมูลฝอย 38 คน

3) ผู้บริหารระดับนโยบาย 1 คน

เกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion criteria)

แบ่งอาสาสมัครเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 พนักงานเก็บขนมูลฝอยและพนักงาน

ขับรถเก็บขนมูลฝอย

1) ปฏิบัติงานสังกัดสำนักงานเทศบาลนคร
ขอนแก่น

2) ยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย

กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารระดับนโยบาย

1) มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือ
เทียบเท่าขึ้นไป ไม่จำกัดสาขา/วิชาเอก

2) ปฏิบัติงานสังกัดสำนักงานเทศบาลนคร
ขอนแก่นอย่างน้อย 6 เดือน

3) มีหน้าที่บริหารงานหรือรับผิดชอบเกี่ยวกับ
งานการจัดการมูลฝอย

4) ยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย

● เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์
ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยประยุกต์มาจากแบบสัมภาษณ์ของ
วิราภรณ์ ทองยัง (2552)

● การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่
ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบเพื่อหาความ
ตรงของเนื้อหา และความถูกต้องในการใช้ภาษา แล้ว
นำไปปรับปรุงแก้ไข

2. นำเครื่องมือทดลองใช้กับพนักงานเก็บขน
มูลฝอยที่ปฏิบัติงานสังกัดสำนักงานเทศบาลเมืองศิลา
จำนวน 30 คน

3. ทดสอบหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาช
(Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าความเที่ยงทั้ง
ฉบับเท่ากับ 0.745 ถือว่ายอมรับได้

● จริยธรรมการวิจัย

ขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
ด้านพฤติกรรมและสังคมศาสตร์ จากคณะกรรมการ
จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยขอนแก่น เลขที่
HE622032 วันที่ 2 เมษายน 2562

● การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล
ถึงนายกเทศมนตรีนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เมื่อ
ได้รับอนุญาตให้เก็บข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยประสานงานกับ
ผู้รับผิดชอบงานบริการรักษาความสะอาด สำนักงานการ
สาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลนครขอนแก่น เพื่อ
นัดสัมภาษณ์พนักงานเก็บขนมูลฝอยและผู้บริหารระดับ
นโยบาย

● การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูล
โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งผู้วิจัยใช้สถิติพรรณนา ใช้ใน
การพรรณนาข้อมูล นำเสนอในรูปของตารางแสดง
ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ค่าสูงสุดและค่าต่ำสุด

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำมาสรุปและแยกเป็นหมวดหมู่ แยกประเภทด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้ได้ข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติมมาสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณจากการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคลของพนักงานเก็บขนมูลฝอยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นเพศชายทั้งหมด ร้อยละ 100 ส่วนใหญ่อายุอยู่ในช่วง 43-51 ปี ร้อยละ 29.17 มีการศึกษา ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 80.83 รายได้ส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ในช่วง 10,000–15,000 บาท ร้อยละ 84.17 ลักษณะการปฏิบัติงานเป็นพนักงานขับรถขนมูลฝอย จำนวน 38 คน ร้อยละ 31.67 ส่วนใหญ่ขับรถเก็บขนประเภทอัดท้าย ร้อยละ 71.05 และเป็นพนักงานเก็บขนมูลฝอย จำนวน 82 คน ร้อยละ 68.33 มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 2 ปี ร้อยละ 69.17 การสูบบุหรี่ส่วนใหญ่สูบบุหรี่ ร้อยละ 59.17 ส่วนใหญ่ ดื่มแอลกอฮอล์นานๆ ครั้ง (ประมาณ 2-3 ครั้ง/เดือน) ร้อยละ 73.33 การตรวจสุขภาพประจำปีพบว่าพนักงานเก็บขนมูลฝอย ร้อยละ 80.0 ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี และร้อยละ 91.67 ของผู้ที่ได้รับการตรวจสุขภาพ เคยตรวจสุขภาพในปี พ.ศ. 2561 การได้รับวัคซีนบาดทะยักพบว่าพนักงานเก็บขนมูลฝอย ร้อยละ 95.89 ไม่ได้รับวัคซีนบาดทะยัก การได้รับอันตรายจากการปฏิบัติงานพบว่าพนักงานเก็บขนมูลฝอย ร้อยละ 59.17 เคยได้รับอันตรายจากการปฏิบัติงาน และสาเหตุที่ได้รับอันตรายจากการปฏิบัติงานที่ตอบมากที่สุดได้แก่ ไม่ใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล ร้อยละ 99.17

ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.92 ค่าสูงสุดเท่ากับ 13 คะแนน ค่าต่ำสุดเท่ากับ 6 คะแนน และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 1.376

ทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 39.21 ค่าสูงสุดเท่ากับ 42 คะแนน ค่าต่ำสุดเท่ากับ 28 คะแนน และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 1.660

พฤติกรรมกรรมการป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 12.15 ค่าสูงสุดเท่ากับ 15 คะแนน ค่าต่ำสุดเท่ากับ 10 คะแนน และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 1.074 โดยพฤติกรรมด้านการดูแลตนเองเพื่อป้องกันอันตรายขณะปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 8.10 ค่าสูงสุดเท่ากับ 10 คะแนน ค่าต่ำสุดเท่ากับ 7 คะแนน และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.883 และพฤติกรรมด้านการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลขณะปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ค่าสูงสุดเท่ากับ 7 คะแนน ค่าต่ำสุดเท่ากับ 3 คะแนน และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.606

การปฏิบัติงานของพนักงานเก็บขนมูลฝอยในเทศบาลนครขอนแก่น ในการออกปฏิบัติงาน แต่ละครั้ง ก่อนออกปฏิบัติงานพนักงานจะต้องไปรับต่อรถที่สำนักงานหรือที่พักขยะที่บ้านโนนทันก่อน จะมีพนักงานขับรถ 1 คน พนักงานเก็บขน 2-3 คน ก่อนปฏิบัติงาน พนักงานขับรถเก็บขนมูลฝอยจะมีการตรวจรถเก็บขนก่อนทุกครั้ง ส่วนพนักงานเก็บขนก็จะเตรียมอุปกรณ์สำหรับการเก็บขน พื้นที่ เวลา จำนวนถังขยะและเส้นทางก็จะแตกต่างกันไปตามที่ได้รับผิดชอบ หลังการปฏิบัติงานพนักงานขับรถจะทำความสะอาดรถ ตรวจสอบอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน หากมีความเสียหายก็จะแจ้งต่อหัวหน้างานทันที และในระหว่างปฏิบัติงานก็จะมีรถเก็บคัดแยกขยะที่สามารถขายได้แยกใส่ถุงไว้ข้างรถซึ่งเป็นรายได้เสริมจากการปฏิบัติงาน เรื่องการป้องกันอันตรายขณะปฏิบัติงาน บางคนจะสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนใหญ่จะใส่รองเท้าบูท สวมถุงมือบ้าง ชุมฟอรั่มปฏิบัติงาน แต่ไม่สวมใส่หน้ากากอนามัย เนื่องจากไม่สะดวกในการปฏิบัติงาน

การสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับนโยบายและผู้รับผิดชอบงาน สามารถสรุปข้อมูลได้ ดังนี้

1. การอบรมการป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงาน

มีการจัดอบรมให้ความรู้ให้กับพนักงานเก็บขนมูลฝอย เดือนละ 1 ครั้ง จัดโดยสำนักงานเทศบาลนครขอนแก่น วิทยากรโดยนักวิชาการสุขาภิบาลสังกัดสำนักงานเทศบาลนครขอนแก่น งบประมาณจากสำนักงานเทศบาลนครขอนแก่นได้จัดสรรไว้ตามเทศบัญญัติ จัดขึ้นที่สถานีขนถ่ายขยะบ้านโนนทัน อ.เมือง

จ.ขอนแก่น โดยหัวข้อของการอบรมจะเกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพสำหรับพนักงานเก็บขยะมูลฝอย การป้องกันหรือหลีกเลี่ยงอันตรายจากการปฏิบัติงาน การสาธิตการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล เป้าหมายเพื่อให้พนักงานเก็บขยะมูลฝอยตระหนักถึงความเสี่ยงและอันตรายจากการปฏิบัติงานและมีวิธีป้องกันหรือหลีกเลี่ยงอันตรายจากการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มากกว่าร้อยละ 80 ของพนักงานเก็บขยะมูลฝอยเข้าร่วมการอบรมที่จัดขึ้น

2. การบริหารสวัสดิการเกี่ยวกับสุขภาพสำหรับพนักงานเก็บขยะมูลฝอย

- สำหรับสิทธิด้านการรักษาพยาบาลสามารถใช้สิทธิประกันสังคมได้ สิทธิประกันสังคมต้องจ่ายสมทบกองทุนประกันสังคมมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 เดือน ในกรณีเจ็บป่วยสามารถเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลตามบัตรรับรองสิทธิได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ในกรณีที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลอื่นโดยที่ได้สำรองจ่ายค่ารักษาพยาบาลไปก่อน สามารถเบิกคืนจากสำนักงานประกันสังคมในอัตราที่กำหนด

- มีการตรวจสุขภาพประจำปีและตรวจคัดกรองสุขภาพพนักงานตามความเสี่ยง โดยร่วมกับโรงพยาบาลขอนแก่น มากกว่าร้อยละ 80 ของพนักงานเก็บขยะมูลฝอยได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี

- สนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน มีการจัดสรรให้ทุกปี

3. นโยบายและมาตรการในการป้องกันอันตรายในการปฏิบัติงาน

สำหรับพนักงานเก็บขยะมูลฝอยสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น สิ่งที่น่าถึงถึงเสมอในการปฏิบัติงาน คือความปลอดภัย มีการใช้มาตรการการควบคุมที่เกี่ยวกับพนักงานเก็บขยะมูลฝอยให้เป็นไปตามข้อกำหนด กฎหมาย อาชีวอนามัยและความปลอดภัย เช่น Occupational Safety and Health Administration: OSHA (สำนักงานบริหารความปลอดภัยและอาชีวอนามัย NIOSH: National Institute for Occupational Safety and Health (สถาบันความปลอดภัยและอาชีวอนามัยแห่งชาติ) กระทรวงแรงงาน กระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น การดำเนินงานโดยทั่วไป เช่น จัดให้มีสุขศึกษาและอบรมให้ความรู้พนักงานอย่างสม่ำเสมอ จัดให้มีอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลให้เหมาะสม จัดให้มีการตรวจคัด

กรองสุขภาพพนักงานเป็นระยะๆ สามารถสรุปเป็นมาตรการเพื่อป้องกันอันตรายในพนักงานเก็บขยะมูลฝอยสังกัดเทศบาลนครขอนแก่นได้ดังนี้

1) พนักงานขับรถเก็บขยะมูลฝอย ต้องตรวจสอบสภาพรถก่อนการปฏิบัติงานทุกครั้ง และทำความสะอาดรถหลังจากปฏิบัติงานทุกครั้ง รวมถึงตรวจสอบอุปกรณ์หลังการปฏิบัติงานที่ใช้ปฏิบัติงานด้วย หากมีชำรุดให้แจ้งหัวหน้างาน

2) พนักงานเก็บขยะเตรียมอุปกรณ์จัดเก็บขยะมูลฝอยก่อนออกปฏิบัติงาน

3) ลดความเร็วในการขับรถขณะเก็บขยะมูลฝอย

4) ติดกระจกส่วนหลังรถยนต์ และมีเสียงเตือนเมื่อขับถอยหลัง

5) จัดหาอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลให้เพียงพอเหมาะสม มีประสิทธิภาพ สำหรับพนักงาน รวมทั้งกำชับให้มีการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายตลอดเวลาการทำงาน

6) มีการฝึกอบรมให้ความรู้ในการดูแลและป้องกันอันตรายจากการทำงาน สุขวิทยาส่วนบุคคล การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันควบคุมโรค

7) จัดให้มีการตรวจสุขภาพประจำปีและการตรวจสุขภาพตามความเสี่ยง

8) เก็บข้อมูลสุขภาพ การเจ็บป่วย การได้รับบาดเจ็บ การสอบสวนอุบัติเหตุ เพื่อนำไปปรับปรุงมาตรการการป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานสำหรับพนักงานเก็บขยะมูลฝอย

4. การสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล

สำนักงานเทศบาลนครขอนแก่นมีการสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลสำหรับการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บขยะมูลฝอยทั้งหมด 6 รายการ คือ หน้ากากอนามัย เสื้อสะท้อนแสง ชุดฟอร์มปฏิบัติงาน ถุงมือผ้า/ถุงมือยาง ชุดกันฝน และรองเท้าบูทยาง โดยจะสังเกตว่าจะไม่มีอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนศีรษะหรือหมวก และแว่นตากันแสงแดดหรือสิ่งแปลกปลอม เจ้าหน้าที่ให้สัมภาษณ์ว่าอุปกรณ์บางรายการทำให้ปฏิบัติงานไม่สะดวก เช่นการสวมถุงมือ เนื่องจากการปฏิบัติงานต้องสัมผัสกับความร้อนและความชื้นสูงทำให้

มือที่สวมถุงมือมีการเปื้อยและเกิดบาดแผล การสวมรองเท้าบูทบางครั้งที่ทำให้สิ้นขณะปฏิบัติงาน เป็นต้น

บทสรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัย ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้พบว่าพนักงานเก็บขนมูลฝอยมีความรู้ในเรื่องของการอาบน้ำทันทีหลังเลิกงาน ช่วยลดการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อโรคไปสู่ผู้อื่นได้ การสวมถุงมืออย่าง รองเท้าบูต ผ้าปิดจมูก ทุกวันที่ปฏิบัติงาน ช่วยลดโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดเชื้อ และการหยุดพักระยะสั้นๆ ระหว่างทำงาน ช่วยลดอาการปวดหลัง แต่มีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับเรื่องขณะเก็บขนมูลฝอย ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการได้รับบาดเจ็บได้ เนื่องจากเป็นอุบัติเหตุ สอดคล้องกับการศึกษาของวิราภรณ์ ทองยัง (2552) เรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการโรคและการบาดเจ็บจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ พบว่าพนักงานเก็บขยะส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์ในการป้องกันอันตราย โดยรู้ว่า การสวมใส่ ถุงมือ รองเท้าบูต ผ้าปิดจมูกอย่างสม่ำเสมอขณะปฏิบัติงานช่วยลดโอกาสเสี่ยงต่อโรคติดเชื้อ รองลงมาคือ การอาบน้ำทันทีหลังเลิกงานช่วยลดการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อโรคไปสู่คนอื่น และรู้ว่าการปฏิบัติงานที่ต้องสัมผัส เชื้อโรค สารเคมี ของมีคมซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเจ็บป่วยนั้นสามารถป้องกันได้ ส่วนเรื่องที่พนักงานเก็บขยะไม่ทราบเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงขณะเก็บขยะ โดยรู้ว่าไม่สามารถหลีกเลี่ยงการได้รับบาดเจ็บได้เนื่องจากอุบัติเหตุ

ทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับดี ทั้งนี้พบว่าพนักงานเก็บขนมูลฝอย มีความมั่นใจว่าการอาบน้ำและสระผมให้สะอาดทันทีทุกครั้งหลังเลิกงาน ช่วยให้ปลอดภัยจากเชื้อโรค การซักเสื้อผ้าที่ทำงานเก็บขนมูลฝอยปนกับเสื้อผ้าอื่นๆอาจทำให้มีการปนเปื้อนของเชื้อโรค แต่อาจจะไม่เห็นด้วยเรื่องหน่วยงานเคร่งครัด เรื่องการระมัดระวังความปลอดภัยในการทำงาน พนักงานคิดว่าไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ สอดคล้องกับการศึกษาของวิราภรณ์ ทองยัง (2552) เรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการโรคและการบาดเจ็บจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ พบว่า พนักงานโดยส่วนใหญ่เห็นด้วย ที่ต้องมี

ความระมัดระวังขณะปฏิบัติงานตลอดเวลา ถึงแม้จะสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลแล้วก็ตาม รองลงมาคือ มีความมั่นใจเกี่ยวกับการดูแลสุขวิทยาส่วนบุคคล โดยเฉพาะเรื่องการอาบน้ำและสระผมให้สะอาดทันทีทุกครั้งหลังเลิกงานจะช่วยให้ปลอดภัยจากเชื้อโรครวมถึงการซักเสื้อผ้าที่ใส่ทำงาน ปนกับเสื้อผ้าอื่นๆอาจทำให้มีการปะปนของเชื้อโรค แต่สำหรับการเคร่งครัดของหน่วยงานที่เกี่ยวกับการระมัดระวังความปลอดภัยในการทำงาน กลับพบว่าพนักงานส่วนใหญ่เห็นว่าถึงอย่างไรก็ไม่สามารถช่วยหลีกเลี่ยงการเกิดโรคและการบาดเจ็บจากการทำงานได้

พนักงานเก็บขนมูลฝอยมีพฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานขณะปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีพฤติกรรมด้านการดูแลตนเองเพื่อป้องกันอันตรายขณะปฏิบัติงาน อยู่ในระดับดี และพฤติกรรมด้านการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลขณะปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง โดยพนักงานเก็บขนมูลฝอยมีพฤติกรรมในการป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานได้แก่ ไม่นั่งบนหลังคารถเก็บขนมูลฝอยขณะรถวิ่ง ไม่ทำงานขณะยังไม่สร้างเมา ไม่รับประทานอาหารและดื่มน้ำระหว่างปฏิบัติงาน โดยไม่ได้ล้างมือ มีความระมัดระวังความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ไม่หยอกล้อหรือเล่นกับเพื่อนร่วมงานขณะปฏิบัติงาน ปฏิบัติตามคำแนะนำของหัวหน้างานเกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากงาน มีการตรวจสอบและทำความสะอาด อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล แต่พนักงานไม่สวมแว่นตาเพื่อป้องกันสิ่งแปลกปลอมกระเด็นเข้าตาขณะปฏิบัติงาน สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี (นพรัตน์ เทียงคำดี, 2556) พบว่า พนักงานเก็บขยะมีพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยพนักงานเก็บขยะมีพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุด้านวิธีการปฏิบัติงานในระดับดี มีพฤติกรรมเรื่องการเก็บขยะด้วยความระมัดระวัง ไม่หยอกล้อ ขณะรถเก็บขนขยะกำลังวิ่ง มีการแต่งกายสวมเสื้อแขนยาว กางเกงขายาวในการปฏิบัติงานทุกครั้งในระดับดี พฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุด้านการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง พนักงานมีการสวมถุงมือทุกครั้งในการปฏิบัติงาน แต่ไม่

สวมแว่นตาที่มีกระบังครอบด้านข้าง และพนักงานจะตีมี
เครื่องตีมีที่กำลังทำให้มีแรงในการปฏิบัติงาน

การปฏิบัติงานของพนักงานเก็บขนมูลฝอยใน
เทศบาลนครขอนแก่น ในการออกปฏิบัติงาน 1 ครั้ง
ก่อนออกปฏิบัติงานพนักงานจะต้องไปปรับต่อรถที่
สำนักงานหรือที่พักขณะที่บ้านนอนทันก่อน จะมีพนักงาน
ขับรถ 1 คน พนักงานเก็บขน 2-3 คน ก่อนปฏิบัติงาน
พนักงานขับรถเก็บขนมูลฝอยจะมีการตรวจรถเก็บขน
ก่อนทุกครั้ง ส่วนพนักงานเก็บขนก็จะเตรียมอุปกรณ์
สำหรับการเก็บขน พื้นที่ เวลา จำนวนถังขยะและ
เส้นทางก็จะแตกต่างกันไปตามที่ได้รับผิดชอบหลังการ
ปฏิบัติงานพนักงานขับรถจะทำความสะอาด ตรวจสอบ
อุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน หากมีความเสียหายก็
จะแจ้งต่อหัวหน้างานทันที และในระหว่างปฏิบัติงานก็
จะมีการเก็บคัดแยกขยะที่สามารถขายได้แยกใส่ถุงไว้ข้าง
รถซึ่งเป็นรายได้เสริมจากการปฏิบัติงาน เรื่องการป้องกัน
อันตรายขณะปฏิบัติงาน บางคนจะสวมใส่อุปกรณ์ป้องกัน
อันตรายส่วนใหญ่จะใส่รองเท้าบูท สวมถุงมือบ้าง ชุด
ฟอร์มปฏิบัติงาน แต่ไม่สวมใส่หน้ากากอนามัย เนื่องจาก
ไม่สะดวกในการปฏิบัติงาน ผลจากการสังเกต จะเห็นได้
ว่าพนักงานขับรถบางคนมาช่วยในการเก็บขนมูลฝอย
ด้วยบริบทการปฏิบัติงานจึงมีความคล้ายกับพนักงานเก็บ
ขนมูลฝอย พฤติกรรมการด้านการใช้อุปกรณ์ป้องกัน
อันตรายนั้นยังมีส่วนที่ต้องปรับปรุงอยู่หลายข้อ เพราะ
ส่วนใหญ่ไม่สวมหน้ากากอนามัย ไม่สวมแว่นตา ไม่สวม
หมวกกันแสงแดด ซึ่งอุปกรณ์บางชนิดนั้นไม่ได้รับการ
สนับสนุนจากสำนักงาน พนักงานเก็บขนมูลฝอยมีการ
ปฏิบัติงานในช่วงเวลากลางคืน บางส่วนจึงมีทัศนคติที่ว่า
ไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ชนิดนั้นเช่นการสวมหมวกหรือ
การสวมแว่นตาที่จะทำให้เป็นการไม่สะดวกในการ
ปฏิบัติงาน ทั้งนี้การสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วน
บุคคลยังขึ้นอยู่กับเวลา สถานที่ ด้วย เช่น ในช่วงฤดูฝนก็
จะมีการสวมใส่ชุดกันฝน ในช่วงที่มีงานเทศกาลสำคัญซึ่ง
ทำให้มีปริมาณมูลฝอยมากขึ้นพนักงานก็จะมีการสวมใส่
อุปกรณ์ป้องกันมากขึ้นกว่าวันธรรมดา จากการสอบถาม
เจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานเวลากลางคืนมีอุบัติเหตุจาก
รถคันอื่นมาชนรถเก็บขนมูลฝอยมากขึ้นจากเมื่อปีที่แล้ว
ซึ่งก็เป็นความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นของพนักงานเก็บขนมูลฝอย
ที่ปฏิบัติงานในเวลากลางคืนต้องมีความระมัดระวังมาก
ขึ้น

เนื่องจากลักษณะของพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน
บริบทการปฏิบัติงาน ลักษณะส่วนบุคคลของแต่ละพื้นที่
จึงมีลักษณะที่แตกต่างกัน ดังเช่นผลการวิจัย พนักงาน
เก็บขนมูลฝอยมีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง และมี
ทัศนคติอยู่ในระดับดี แต่พฤติกรรมการป้องกันอันตราย
อยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าข้อที่ควรปรับปรุงส่วน
ใหญ่เป็นด้านการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล
พนักงานเก็บขนมูลฝอยส่วนใหญ่ไม่สวมแว่นตาป้องกัน
แสงแดดเพื่อป้องกันสิ่งแปลกปลอมกระเด็นเข้าตา ไม่
สวมถุงมือผ้าหรือถุงมือยาง ไม่ใช้ผ้าปิดจมูกขณะปฏิบัติงาน
ไม่สวมหมวกป้องกันแสงแดด และไม่สวมใส่ผ้ากันเปื้อน
เป็นต้น จึงอาจสรุปได้ว่า ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม
ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการปฏิบัติงานจริง เนื่องจาก
พนักงานส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานมานานจึง
คิดว่าตนมีความชำนาญและเคยปฏิบัติแบบนี้แล้วสามารถ
ปฏิบัติงานได้ดีจึงปฏิบัติแบบเดิมต่อไป

การดำเนินงานของผู้บริหารระดับนโยบายด้าน
การป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บ
ขนมูลฝอยในเทศบาลนครขอนแก่น จากผลการวิจัยทำ
ให้สรุปได้ว่าไม่สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องพฤติกรรมการ
ป้องกันโรคและการบาดเจ็บจากการทำงานของชาเล้ง
พบว่า ชาเล้งมีความพึงพอใจในการประกอบอาชีพชาเล้ง
ระดับสูง ได้รับการอบรมด้านพฤติกรรมการป้องกันโรค
และการบาดเจ็บจากการทำงานในระดับปานกลาง
(วรรณฯ ชื่นวัฒนา และคณะ, 2556) และไม่สอดคล้องกับ
งานวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการ
ป้องกันโรคและการบาดเจ็บจากการเก็บขยะ ในช่วงน้ำ
ท่วมของพนักงานเก็บขยะ: กรณีศึกษาในสำนักงานเขต
แห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์
กับพฤติกรรมการป้องกันโรคและการบาดเจ็บจากการ
เก็บขยะเมื่อได้ควบคุมตัวแปรต่างๆที่อยู่ในโมเดลแล้ว
พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้
อุปกรณ์ป้องกันตัวเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ
หน่วยงานจัดหาอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลให้
เพียงพอระดับมาก การศึกษาของ (กัลยาณี โนนินทร์ &
นิตศากร เชื้อสาธุชน, 2555)

แม้สำนักงานเทศบาลนครขอนแก่นจะให้การ
สนับสนุนในหลายๆด้านอย่างเต็มที่ ในเรื่องของการ
สนับสนุนด้านอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลนั้น
ขึ้นอยู่กับพนักงานเก็บขนมูลฝอยจะเลือกนำไปใช้

เจ้าหน้าที่ให้สัมภาษณ์ว่าอุปกรณ์บางรายการทำให้ปฏิบัติงานไม่สะดวก พนักงานจึงไม่ปฏิบัติ เช่น การสวมถุงมือ เนื่องจากการปฏิบัติงานต้องสัมผัสกับความร้อนและความชื้นสูงทำให้มือที่สวมถุงมือมีการเปื่อยและเกิดบาดแผล บางครั้งก็ไม่สะดวกในการจับสิ่งของหรือจับกับรถขณะรถเคลื่อนที่อาจมีการพลัดตกจากรถได้ การสวมรองเท้าบูทบางครั้งทำให้ลื่นขณะปฏิบัติงานด้วย เป็นต้น ด้านการอบรมและการตรวจสุขภาพประจำปีแม้จะมีการจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอแต่เนื่องด้วยพนักงานเก็บขนมูลฝอยไม่ได้เข้าร่วมทั้งหมด จึงมีบางส่วนที่อาจจะไม่ได้รับความรู้จากการอบรมหรือไม่ได้รับการตรวจสุขภาพเพื่อประเมินภาวะสุขภาพตามความเสี่ยง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานอาจจะปฏิบัติงานไม่ถูกต้อง ไม่รู้วิธีใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล และอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของพนักงานเก็บขนมูลฝอยได้ เนื่องจากเมื่อไม่ทราบภาวะสุขภาพของตน จึงไม่สามารถวางแผนดูแลหรือป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อสุขภาพได้

ข้อเสนอแนะหรือการนำไปใช้ประโยชน์

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2557). รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2555. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

กัลยาณี โนนินทร์, & นิสากร เชื้อสาธุน. (2555). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคและการบาดเจ็บจากการเก็บขยะของพนักงานเก็บขยะ: กรณีศึกษาในสำนักงานเขตแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 6(4), 513-523.

นพรัตน์ เทียงคำดี. (2556). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลอาชีวอนามัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

นริศรา เลิศพรสวรรค์, ขวพรพรรณ จันทร์ประสิทธิ์, & ธาณี แก้วธรรมานุกุล. (2560). ปัจจัยคุกคามสุขภาพจากการทำงานและภาวะสุขภาพตามความเสี่ยงของพนักงานเก็บขยะ. พยาบาลสาร, 44(2), 138-150.

ปรัชญา ไชยอินคำ. (2556). ปัจจัยต่อการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล. การศึกษาอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการก่อสร้างและสาธารณูปโภค คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

เลิศชัย เจริญธัญรักษ์ และคณะ. (2545). รายงานการวิจัยเรื่องโครงการศึกษาเพื่อประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากนโยบายการจัดการขยะมูลฝอย เทศบาลนครขอนแก่น. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

วรรณมา ชื่นวัฒนา และคณะ. (2556). พฤติกรรมป้องกันโรคและการบาดเจ็บจากการทำงานของชาแล้ง. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 5(2), 8-18.

วารภรณ์ พรหมศิริ. (2544). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตนในการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุและโรคจากการทำงานของหญิงพนักงานทำความสะอาดสถานพยาบาล วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

1. สำนักงานเทศบาลนครขอนแก่น ควรส่งเสริมให้พนักงานตระหนักถึงอันตรายจากการปฏิบัติงานมากกว่านี้ อาจเป็นการจัดอบรมให้ความรู้ หรือกำหนดเป็นมาตรการเคร่งครัดให้พนักงานปฏิบัติตาม หากพนักงานไม่ปฏิบัติตามให้มีการกำหนดบทลงโทษไว้ด้วยอย่างชัดเจน มีการสุ่มตรวจหรือประเมินอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อประเมินการนำไปปฏิบัติจริงของพนักงาน หากไม่ปฏิบัติ ให้มีการเรียกมาตักเตือน

2. สำนักงานเทศบาลนครขอนแก่น ควรมีการสำรวจอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลที่เป็นรายปี ว่ามีการชำรุดเสียหายก่อนครบ 1 ปี หรือไม่ เช่น รองเท้าบูท หรือเสื้อกันฝน เพื่อจะได้จัดการจัดสรรให้เพียงพอเหมาะสม หรือมีมาตรการให้นำอุปกรณ์ที่ชำรุด มาแลกเปลี่ยนหรือเบิกอุปกรณ์ใหม่ได้

3. สำนักงานเทศบาลนครขอนแก่น ควรมีการจัดโครงการให้พนักงานเลิกสูบบุหรี่ หรือมีกิจกรรมพิเศษเกี่ยวกับพนักงานที่สามารถเลิกสูบบุหรี่ได้ อาจมีการมอบรางวัลเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีต่อพนักงานที่สูบบุหรี่ เพราะร้อยละ 59.17 สูบบุหรี่เป็นประจำ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานได้

วิจารณ์ ทองยัง. (2552). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคและการบาดเจ็บจากการทำงานของพนักงานเก็บ

ขยะ. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลสาธารณสุข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม. (2558). คู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการดูแลสุขภาพผู้ประกอบอาชีพเก็บ
และคัดแยกขยะ. ค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2561, จาก <http://envocc.ddc.moph.go.th/contents/view/250>
อดิศักดิ์ คงพัฒนานนท์, & อดิเรก เร่งมานะวงษ์. (2560). ความเสี่ยงของผู้ประกอบอาชีพเก็บมูลฝอยและประชาชนบริเวณสถานที่ฝัง
กลบมูลฝอยเทศบาลนครขอนแก่น. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 26(3), 496-505.

ตารางที่ 1 ระดับความรู้การป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บขนมูลฝอย

ระดับความรู้	จำนวน	ร้อยละ
ดี (10.01-15.00 คะแนน)	6	95
ปานกลาง (5.01-10.00 คะแนน)	114	5

คะแนนความรู้ โดยรวม ค่าเฉลี่ย=6.92 คะแนน ค่าสูงสุด=13 คะแนน ค่าต่ำสุด=6 คะแนน และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=1.376 อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 2 ความรู้การป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บขนมูลฝอย

ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1.การได้รับบาดเจ็บหรืออันตรายขณะทำงาน ถือเป็นโรคจากการประกอบอาชีพ เช่นเดียวกับการเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆที่เกิดขึ้นจากการทำงาน	64 (53.33)	56 (46.67)	0.53	0.501
2.เชื้อโรคจากมูลฝอย ไม่สามารถแพร่กระจายเชื้อมาสู่ร่างกายได้	114 (95.0)	6 (5.00)	0.05	0.219
3.การปฏิบัติงานเก็บขนมูลฝอยที่ต้องสัมผัส เชื้อโรค สารเคมี ของมีคม ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเจ็บป่วยนั้น สามารถป้องกันได้	5 (4.17)	115 (95.83)	0.04	0.201
4.การเก็บขนมูลฝอยด้วยมือเปล่า จะช่วยลดอันตรายจากการปฏิบัติงานได้	115 (95.83)	5 (4.17)	0.04	0.201
5.การพักผ่อนอย่างเพียงพอ สามารถช่วยป้องกันการบาดเจ็บที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานได้	5 (4.17)	115 (95.83)	0.04	0.201
6.การสูบบุหรี่ขณะเก็บขนมูลฝอย ไม่มีอันตรายแต่อย่างใด	103 (85.83)	17 (14.17)	0.14	0.350
7.การดื่มน้ำระหว่างการทำงาน มีโอกาสเสี่ยงทำให้เกิดโรคท้องเสีย	63 (52.50)	57 (47.50)	0.48	0.501
8.การลาก ดึง หรือยกถังขยะคนเดียว ทำให้กล้ามเนื้อหลังแข็งแรง	51 (42.50)	69 (57.50)	0.58	0.496
9.คนที่ทำการคัดแยกขยะขณะปฏิบัติงาน มีโอกาสเสี่ยงต่อการได้รับอันตรายมากกว่าคนที่ไม่ได้ทำการคัดแยกขยะระหว่างปฏิบัติงาน	8 (6.67)	112 (93.33)	0.07	0.250
10.เมื่อถูกแก้วบาดขณะเก็บขนมูลฝอยก็ไม่มีอันตรายแต่อย่างใด	8 (6.67)	112 (93.33)	0.93	0.250
11.การอาบน้ำทันทีหลังเลิกงาน ช่วยลดการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อโรคไปสู่ผู้อื่นได้	120 (100.0)	-	1.00	0.00
12.การล้างมือด้วยสบู่ช่วยป้องกันการติดเชื้อจากการสัมผัสมูลฝอยได้	119 (99.17)	1 (0.83)	0.99	0.091
13.การสวมถุงมือยาง รองเท้าบูต ผ้าปิดจมูก ทุกวันที่ปฏิบัติงาน ช่วยลดโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดเชื้อ	120 (100.0)	-	1.00	0.00
14.การหยุดพักระยะสั้นๆระหว่างทำงาน ช่วยลดอาการปวดหลัง	120 (100.0)	-	1.00	0.00
15.ขณะเก็บขนมูลฝอย ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการได้รับบาดเจ็บได้ เนื่องจากเป็นอุบัติเหตุ	117 (97.50)	3 (2.50)	0.03	0.157

ตารางที่ 3 ระดับทัศนคติการป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บขนมูลฝอย

ระดับทัศนคติ	จำนวน	ร้อยละ
ดี (35.01-45.00 คะแนน)	119	99.17
ปานกลาง (25.01-35.00 คะแนน)	1	0.83

คะแนนทัศนคติ โดยรวม ค่าเฉลี่ย=39.21 ค่าสูงสุด=42 คะแนน และ ค่าต่ำสุด=28 คะแนน และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=1.660 อยู่ในระดับดี

ตารางที่ 4 ทัศนคติเกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บขนมูลฝอย

ข้อความ	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1.ท่านคิดว่าการดื่มเครื่องดื่มชูกำลังก่อนปฏิบัติงานสามารถช่วยให้ทำงานได้ดีขึ้น	25 (20.83)	1 (0.83)	94 (78.33)	2.85	0.816
2.ท่านคิดว่าไม่จำเป็นต้องยึดเหยียดกล้ามเนื้อก่อนการปฏิบัติงาน ก็ปฏิบัติงานได้เลย	2 (1.67)	3 (2.50)	115 (95.83)	2.94	0.298
3.ถ้าท่านเก็บขนมูลฝอยจนเคยชินแล้ว ขณะปฏิบัติงาน ก็ไม่จำเป็นต้องสวมใส่ อุปกรณ์ป้องกันอันตราย เช่น ถุงมือ รองเท้าบูต ผ้าปิดปากจมูก ให้เสียเวลา	2 (1.67)	61 (50.83)	57 (47.50)	2.46	0.533
4.ขณะเก็บขนมูลฝอย ถึงแม้จะสวมใส่ ถุงมือ รองเท้าบูต ผ้าปิดปากจมูก ท่านก็ยังต้องมีความระมัดระวังขณะปฏิบัติงานตลอดเวลา	118 (98.3)	1 (0.83)	1 (0.83)	2.98	0.203
5.การสวมใส่ผ้าปิดจมูกขณะเก็บขนมูลฝอย ทำให้ท่านรู้สึกอึดอัดหายใจไม่สะดวก	56 (46.67)	60 (50.0)	4 (3.33)	1.57	0.561
6.การสวมใส่ถุงมือ ยาง รองเท้าบูต ผ้าปิดปากจมูก ตลอดเวลาที่ปฏิบัติงาน เป็นเรื่องที่ยากเกินกว่าที่ท่านจะทำได้	1 (0.83)	1 (0.83)	118 (98.3)	2.98	0.203
7.การล้างมือ ก่อนรับประทานอาหารและดื่มน้ำทุกครั้ง เป็นสิ่งที่ยุ่งยากและไม่สะดวก	28 (23.33)	-	92 (76.67)	2.53	0.849
8.การที่ต้องยกถังขยะที่หนักเพียงคนเดียว เป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้จริงๆ	-	1 (0.83)	119 (99.17)	2.99	0.091
9.ขณะทำงานเมื่อได้รับบาดเจ็บมีบาดแผลตามร่างกายไม่จำเป็นต้องล้างทำความสะอาดบาดแผลทันที	1 (0.83)	-	119 (99.17)	2.98	0.183
10.การห้ามให้พนักงานเก็บขนมูลฝอยสูบบุหรี่ขณะปฏิบัติงาน เป็นสิ่งที่ยุ่งยาก	-	1 (0.83)	119 (99.17)	2.99	0.091
11.ถึงแม้หน่วยงานจะเคร่งครัด เรื่องการระมัดระวังความปลอดภัยในการทำงาน แต่ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้	119 (99.17)	-	1 (0.83)	1.02	0.183
12.การสวมใส่ ถุงมือ ยาง รองเท้าบูต ผ้าปิดจมูก ในขณะที่ปฏิบัติงาน ไม่จำเป็นต้องบังคับ	73 (60.83)	-	47 (39.17)	2.22	0.980
13.ท่านมั่นใจว่าการอาบน้ำและสระผมให้สะอาดทันทีทุกครั้งหลังเลิกงาน ช่วยให้ปลอดภัยจากเชื้อโรค	120 (100.0)	-	-	3.00	0.00
14.การซักเสื้อผ้าที่ทำงานเก็บขนมูลฝอยปนกับเสื้อผ้าอื่นๆอาจทำให้มีการปนเปื้อนของเชื้อโรค	120 (100.0)	-	-	3.00	0.00
15.ไม่จำเป็นต้องทำความสะอาดถุงมือ รองเท้าบูต หรือผ้าปิดจมูก ทุกครั้งที่เลิกปฏิบัติงาน	-	2 (1.67)	118 (98.33)	2.98	0.129

ตารางที่ 5 ระดับพฤติกรรมกรรมการป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บขนมูลฝอย

ระดับพฤติกรรม	จำนวน	ร้อยละ
ดี (13.36-20.0 คะแนน)	13	10.83
ปานกลาง (6.68-13.35 คะแนน)	107	81.17

คะแนนพฤติกรรม โดยรวม ค่าเฉลี่ย=12.15 ค่าสูงสุด=15 ค่าต่ำสุด=10 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=1.074 อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 6 พฤติกรรมการป้องกันอันตรายจากการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บขนมูลฝอย

ข้อความ	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
1) พฤติกรรมด้านการดูแลตนเองเพื่อป้องกันอันตราย				
1. ออกกำลังกายด้วยการยืดเหยียดกล้ามเนื้อก่อนการปฏิบัติงาน	3 (2.50)	117 (97.50)	0.03	0.157
2. ก้มหลังเวลายกถังขยะที่วางอยู่บนพื้น แทนการย่อเข้า	47 (39.17)	73 (60.83)	0.61	0.490
3. ดื่มน้ำ/สูบบุหรี่ ขณะปฏิบัติงาน	8 (6.67)	112 (93.33)	0.93	0.250
4. ดื่มเครื่องดื่มชูกำลังให้รู้สึกสดชื่น	56 (46.67)	64 (53.33)	0.53	0.501
5. นั่งบนหลังครรถเก็บขนมูลฝอยขณะรถวิ่ง	-	120 (100.0)	1.00	0.00
6. ทำงานขณะยังไม่สร้างเม้า	-	120 (100.0)	1.00	0.00
7. รับประทานอาหารและดื่มน้ำระหว่างปฏิบัติงาน โดยไม่ได้ล้างมือ	-	120 (100.0)	1.00	0.00
8. เร่งรีบปฏิบัติงานให้เสร็จจนลืมนัดระมัดระวังความปลอดภัย	-	120 (100.0)	1.00	0.00
9. หยอกล้อหรือเล่นกับเพื่อนร่วมงานขณะปฏิบัติงาน	-	120 (100.0)	1.00	0.00
10. ปฏิบัติตามคำแนะนำของหัวหน้างานเกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากงาน	120 (100.0)	-	1.00	0.00
คะแนนพฤติกรรมด้านการดูแลตนเอง ค่าเฉลี่ย=8.10 ค่าสูงสุด=10 ค่าต่ำสุด= และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.883 อยู่ในระดับดี				
2) พฤติกรรมด้านการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล				
11. สวมแว่นตาเพื่อป้องกันสิ่งแปลกปลอมกระเด็นเข้าตา	-	120(100.0)	0.00	0.00
12. สวมรองเท้าบูตปฏิบัติงาน	101(84.17)	19(15.83)	0.84	0.367
13. สวมถุงมือผ้า/ถุงมือยางขณะปฏิบัติงาน	4(3.33)	116(96.67)	0.03	0.180
14. ใช้ผ้าปิดจมูกขณะปฏิบัติงาน	13(10.33)	107(89.17)	0.11	0.312
15. รองเท้าบูตมีรอยขาดชำรุด	-	120(100.0)	1.00	0.00
16. สวมใส่ผ้ากันเปื้อน	2(1.67)	118(98.33)	0.02	0.129
17. สวมเสื้อผ้าที่สามารถป้องกันอันตรายจากการสัมผัสมูลฝอยได้	100(83.33)	20(16.67)	0.83	0.374
18. ทำความสะอาด อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล หลังเลิกงานทันที	120(100.0)	-	1.00	0.00
19. สวมหมวกป้องกันแสงแดดและความร้อน	1(0.83)	119(99.17)	0.01	0.091
20. คาดเข็มขัดนิรภัยขณะขับรถเก็บขนมูลฝอย	25(65.79)	13(34.21)	0.21	0.408
คะแนนพฤติกรรมด้านการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคล ค่าเฉลี่ย=4.05 ค่าสูงสุด=7 ค่าต่ำสุด= และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=0.606 อยู่ในระดับ ปานกลาง				